F. NAGY ISTVÁN

POFON HÍDON

Gazsit úgy kellett leráncigálni a vackáról. Kábán keresgélte a holmiját, s amíg öltözködött, zavaros álma tovább tartott. Az óra unottan kelyegett az asztal sarkán egy tányérban. Már elcsörögte nagy berzenkedéssel a kettőt, de ezt ő nem hallotta, az apja mondta neki. Az öreg a kenyerestarisznyával piszmogott, s minden percben nógatta, szidta Gazsit anélkül, hogy harag lett volna a hangjában. Végül nagyobbat kiáltott rá, mintha kifogyott volna a türelemből.

— Ugorj, egy-kettő. Kopogtass be Anti bátyádékhoz, meg a többiekhez is, hogy indulás. A sarkon gyülekezünk.

Beletelt vagy fél óra, mire összeverődött a társaság. Alig hagyták el az utolsó házat, Gazsi máris elszundított menet közben. Arra még homályosan emlékezett, hogy egy kakas végsőt kurjantott valahol a falu mélyén, sőt a dér goromba csípését is tudomásul vette, de aztán elmerült a jótékony szendergésben.

A kis csapat némán baktatott a sötétben. A savanykás-kesernyés illatot lehelő kukoricaföldek között húzódott a csapás szürke szalagja, amelyet a biciklisek, meg a gyalogosok olyan simára vertek, mint a gyalult deszka. Gazsi behúzott nyakkal, zsebbe mélyesztett kézzel haladt apja nyomában, a libasor közepe táján. Néha el-el csellengett jobbra-balra, a szúrós szederindák meg a hegyesre vágott csutkakotuk közé, nem csoda, hogy néha majdnem az orrán támaszkodott. Ilyenkor morgott valamit, s a többiek tréfás megjegyzései közben visszabotorkált a helyére.

Arra tért észhez, hogy megálltak.

— Merre? — vakkantott valaki legelöl.

— Tán a csinált úton kéne — hangzott egy bizonytalan indítvány.

— Kerüljön arra most már a fene — mondta rá Gazsi apja és a dóznija után kezdett kotorászni. — Gyerünk itt a töltésen egyenest, át a hídon, hiszen most már meg van engedve. Másfél kilométer...

— Ugyan, ki engedte volna meg? — szólt közbe Varga Balázs.

— Ki? Hát a kormánypárt jelöltje tegnap. Hallhattad, ott ólálkodtál a gyűlésen te is.

Vihorászás, majd Varga tamáskodva kifejtette:

— S kend azt komolyan vette? Az a habakukk Tézsla Ferkó is okosabban tette volna, ha hallgat. Mihelyt a szónok úr megtudta, hogy ez itteni népnek ennyi az összes óhajtása, akkorát röhögött, hogy rengett bele a pocakja. S aztán csak úgy foghegyről, szinte lenézően vetette oda Tézslának (az a marha nem vette észre a gúnyt), hogy „menjen csak, barátom, nyugodtan azon a hídon, én engedélyezem." Hát elhiszi valaki, hogy Balkezeséknek ennyi elég? Fogadni mernék, hogy megint ott lapítanak a vasgerendák alatt.

— Olyan bolondok azok, azt hiszed — vélte egy ásításba vékonyodott hang —, hogy ilyenkor kiállítsanak oda vacogni. Elment neked az eszed, Miska.

— Na, na.

Gazsit nem nagyon érdekelte ez a beszéd, csak annyit értett belőle, hogy szabad a hídon járni. Fázott, mint a kivert kutya. Csak haladnának már, neki mindegy, hogy merre. Félszemmel felsandított az útkereszteződés szöglétében magasodó Széll-Jézuskára. Az ég szürke hátteret adott neki, s ez élesen kiemelte a kereszt sötét kontúrját, az alakot azonban nem lehetett látni rajta. Csupán elképzelte a jól ismert pléh-isten arcát, amint szomorkásan, vagy inkább közönyösen tekint le a tétovázó emberekre.

— Na, meddig toporgunk még itt? Mozduljunk valamerre, mert ránk virrad, mire kiérünk oda az isten háta mögé — szólalt meg az örökké zsörtölődős Anti bácsi.

Valaki megtoldotta:

— Aztán megnézhetjük magunkat, még dohányravalót se keresünk.

Lehúzódtak a meredek oldalú vasúti töltés melletti kocsiútra. Most már az öreg Gazsi haladt az élen a fiával, a többiek szó nélkül követték.

— Baj lesz ebből, meglátjátok — óvatoskodott Varga Balázs.

— Rá se hederíts, most már úgyis mindegy. Nyerünk egy csomó időt, az a fontos. Ne félj, nincs itt senki! Minden normális csendőr alszik ilyenkor.

— Én nem mernék mérget venni rá.

— Gyere, gyere. Mondom, hogy meg van engedve.

Közeledtek a kanálishoz, s abbahagyták a diskurzust. Varga Balázs váltig pipiskedett, meresztette előre a szemét, hogy mikor bújnak elő a tollasok. Mert úgy szokták azok, hogy befészkelik magukat a híd alatti száraz padkára, s amikor meghallják a lépéseket, elállják az utat, és kíméletlenül felírják a munkába igyekvőket. Öt pengő a büntetés, három irgalmatlan hosszú nap akkordmunkájának a bére. S ha szólni mer valaki ellene, Balkezes úgy vágja szájon, hogy elterül tőle.

De nem történt semmi. Baj nélkül átbotorkáltak azon a kőpallón, amely a víz szélességében a vasúti talpfákra volt középen fektetve. Lekanyarodtak az uraságí dülőútra, amely hat kilométer hosszan egyenest vezetett a cukorrépa-tábláig. Újból megjött a hangjuk, de már vidámabban ugratták egymást.

— Én mondom, érdemes lesz erre a kormánypárti ipsére szavazni — gúnyolódott Varga Balázs. — Ez aztán a szívén viseli a mi sorsunkat. Ha az a pupák Tézsla azt kérte volna tőle, hogy adja neki a gatyáját, ott a piactéren rögtön le is vetkőzött volna. Azt hiszem, nem is hiányzik más a mi boldogságunkhoz, minthogy ő képviseljen bennünket odafent a nagyházban.

Nevettek. Nevetett Gazsi is, aminek az volt az oka, hogy kezdett elpárologni belőle a fáradás. Mindig így szokott lenni: csak a felkeléskor meg az elinduláskor szenved rettenetesen, félúton aztán felmelegíti a járás és az álmosság sem kínozza annyira. De mihelyt arra gondol, hogy nemsokára a zörgősre fagyott répalevelet kell puszta kézzel markolásznia, borzongás cikázik végig a testén. Egyedül a hazaérkezés tudata boldogítja, amikor rázuhanhat a fekhelyére és megszűnik számára minden. De olyan soká lesz este, hogy nem is érdemes vele foglalkozni.

Még nem is virradt, amikor megérkeztek. A sötétben egy lelket se láttak magukon kívül. Gazsi apja leguggolt, úgy fürkészte végig aprólékosan a százholdas táblát. A szürke horizont élesen elütött a föld fekete csíkjától, szépen kirajzolódtak rajta a sötét répakupacok.

— Semmi mozgás — egyenesedett fel az öreg. — Azt hiszem, mi vagyunk az elsők. Ha iparkodunk, felszedünk koponyánként másfél kisláncot, az egy pengő ötven...

Hirtelen abbahagyta és fülelni kezdett.

(Fehér Kálmán rajza)

„Csissz-csassz, csissz-csassz, csisz-csassz" — hallatszott messziről, de jól kivehetően. Némi lemondással és bosszúsággal a hangjában, ekkor azt mondotta Gazsi bácsi:

— Nem tudom, ki lehet ez a Rinaldó, de nyilván haza sem jött az este. Hát bizonyisten megérdemeljük mi ezt a gyalázatos életet. Nem alszunk, hajtjuk, öljük egymást ahelyett, hogy otthon ülnénk a fenekünkön. Akinek fontos, hogy ne maradjon földben a répa, majd megkeresne bennünket.

Nem szólt senki semmit. Az emberek szétszéledtek, hogy megkeressék saját parcellájukat.

Egész délelőtt megállás nélkül rugdosták az ásót, hajigálták karimába a leveles répát. Aztán nekitérdeltek a csomónak és egyenként lecsapkodták a koronákat. Csissz-csassz, csisszcsassz. Délután gyorsan bekapták a kenyeret, túrót és folytatták a munkát, amíg teljesen rájuk nem barnult az este.

Hazafelé Gazsi kocogott legelöl, le-lehagyva tíz-tizenöt lépéssel is a többieket. A sok hajlongástól, erőlködéstől elszibbadt minden porcikája, szeretett volna minél hamarább aludni.

Elérte a töltést. Felmászott rá, s anélkül, hogy megvárta volna a csapatot, szinte vakon rohant a híd felé. Amikor egy kéz hirtelen elmarkolta mellén a rongyot, inkább csodálkozva, mint ijedten állapította meg: csendőr.

— Mi az, uraságod nem tudja, hogy itt tilos átmenni? — mondta kedélyesen a csendőr, miközben durván magához rántotta a fiút.

— Neeeem... nem tilos — hebegett Gazsi — a képviselő jelölt úr... megengedte.

— Pofa be!

Egy másik árnyék magasodott fel jobb oldalt és zseblámpával Gazsi arcába világított.

— Micsodaaa? — szíszegte az árnyék, elnyújtva a szó hátulját. — Még politizálunk is? Gyere csak közelebb, az anyád gyönyörű úristenit!

Gazsi feléje fordult, s ekkor irtózatos ütést kapott a jobb fülére. „Balkezes" — nyilalt az agyába, de máris újabb ütés érte.

— Hogy hívnak? — üvöltöttek rá.

— Törő Gáspárnak... Igenis, megengedte a...

Újabb pofon.

Odaértek a többiek is. Gazsi apja nagyot kiáltott a csendőrre.

— Ne bántsa a fiamat!

— Kuss! — csattant rögtön a válasz.

— Ez nem eljárás. Tegnapelőtt a piactéren a képviselő jelölt úr...

— Mondtam már, hogy kuss, mert magát is szájon vágom. A képviselő jelölt úr Pesten van, mi meg itt vagyunk. Mondják be egyenként az adataikat! Más pofázás nincs. Majd megtanulják a rendet.

Amíg a többiek a kérdésekre válaszoltak, Gazsinak egyetlen gondolat járt a fejében: agyon kellene ütni Balkezest. De meg se mert mukkanni.

Fél óra múlva mehettek tovább. Csendes, szelíd őszi este volt. A faluban nyolc órát harangoztak.

Házasság, vetélkedővel

Mindkettőnk szülei makacsul ellenezték a házasságunkat. Mi azonban következetesen ragaszkodtunk hozzá.

Megkíséreltem szüleimet meggyőzni, hogy a szívem választottjával kitűnően megértjük egymást. Ő is hasonlóan cselekedett, kijelentette szüleinek, én vagyok számára az egyetlen férfi.

Ám szüleink csak hajtogatták a magukét.

— Valóban csinos, édes lány — állapították meg az enyéim, de se nem orvosnő, se nem színésznő. Mindössze egy kis elárusító az ernyőosztályon. — Mivel szüleim ugyancsak elárusítók, jól megalapozott aggállyal hozakodtak elő. Vajon mi történik, ha az osztályukon valamilyen hiányt fedeznek fel?

— Kedves fiatalember — mondták az ő szülei —, csak kár, hogy nincs diplomája.

— Arról persze bölcsen hallgattak, hogy diplomájuk nekik sincsen. Ilyen körülmények között nem maradt más hátra; titokban tartottuk meg az esküvőnket. Az ilyen titkot azonban nem könnyű tartósan megőrizni, és házasságunkról előbb-utóbb széltében-hosszában beszélni kezdtek. Először a barátok tudták meg, majd a szomszédok, végül a szülők...

Szüleim a szidalmak özönét zúdították az apósomékra. — „A nyakadba sózták a lányukat, te szerencsétlen — korholtak. — De mi nem hagyunk téged cserben". Az apósomék is duzzogtak. „Elloptak a lányunkat" — morogták.

Valóságos háború tört ki értünk. Mindkét fél erőfeszítéseket tett, hogy a maga oldalára állítson bennünket. Szüleim két szobát engedtek át nekünk a lakásukban. Mikor ezt az apósomék meghallották, készek voltak lakásukat elhagyni, és a rokonaikhoz költözni. Emellett minden jelentős holmijuktól hajlandók voltak megválni. Így anyám feleségemet egy bundával, apósom pedig engemet egy vadászpuskával lepett meg.

Most hagyjuk, hogy szüleink kiélhessék, fitogtathassák jóságukat és adakozó kedvüket. De közben borzalommal gondolunk arra, mi lesz velünk, ha eljön a nap, amikor ez a buzgó vetélkedés megszűnik?

I. Silantjev

— Kacska kezű nem jó repülőre — mondtam.

— A fene egye ki a szemeidet — kiabált rám Kacska Kiss és elfutott onnan hazafelé.

Lusta békák ugráltak körbe a fény alatt, apró lepkék csapódtak mezítelen hátunkra. Apám a tulsó sarokról kurjantott, hogy hazafelé. Nem láttam a tekintetét, csak a hangját hallottam.

Föléreztem. Rigó nyöszörgött, aztán kiabált:

— Vége!

— Mi az, mi van!

Mocorgott, vackolódott, aztán azt mondta, hogy menjünk haza.

— Haza?

— Haza. Átment a front.

— Marhaságokat álmodol.

— Hallottam. Itt beszéltek az udvaron, oroszul.

— Jól van, aludjál tovább.

Rigó gyufát gyújtott és körülnézett a rideg, piszkos szobában. Józó Istvánék a konyhában hálták.

— Egy csomó ceruza — nézd, adta a kezembe a tizedes.

— Az.

— A szekrény előtt ráléptem.

— Leesett onnan.

Másnap korán keltünk. Alig virradt, megkémleltük az utcát. Élettelen csöndbe húzodott minden.

— Megálltak az oroszok. Megálltak a ligetnél — töprengett a tizedes.

— Lehet.

— Nézzed csak, nyitva van a papírkereskedő ajtaja — mutatja Rigó András a széjjelnyílt vasajtót.

— Kifosztották.

— Ki.

Üres fenyőpolcok meredtek a nyitott ajtóra, a bejárattal szemben egy kopott barna pult állt. A földön széjjelszórva iskolai füzetek, színes ceruzák, radírgumik, tolltartók és egy iskolástáska. Összegyűrt papírok hevertek mindenütt.

— Gyors munkát végeztek.

— Mondom én ugye, piszkos csavargó népség lakik itten — kezdte Rigó.

— Haggyad már, itt is van jó ember, rossz ember. Nézzünk inkább lóhús után, hátha krumplilángos lesz belőle.

Ilonka néni az udvar sarkában rázta a lepedőket, söpörte a rongyszőnyeget.

— Van egy kis ennivaló, Ilonka néni? — kérdeztem már messziről.

— Gyertek, melegítek egy kis húst.

— Kirabolták az éjjel a tanszeres boltot — tudatta szigorú hangon Rigó a látottakat.

Ilonka néni homályos szürke szeme tágra meredt a csodálkozástól.

— Ez lehetetlen, — súgta riadtan.

— Így van — szigorkodott a tizedes.

— Apja, hallod, kifosztották szegény Rosentalné üzletét az éjjel.

Józó István előjött a konyha mélyéből és csak annyit szólt, hogy söpredék az úr ma, s elindult az utcára, elfordult balra az üzletajtóhoz.

Ettük a meleg húst. Száraz volt mint a fűrészpor. Sós ízétől már az első falat után összerázkódott a gyomrom.

— Borzasztó rossz, vagy édes, vagy túl sós — mondtam most is, mint minden reggel, már két hét óta.

— Csináljak egy kis krumplilángost a kedvedért? — simogatta meg a fejemet Ilonka néni.

Ez is így megy már néhány napja.

— Nem is tudom, hogyan hálálják meg ezt maguknak Ilonka néném — fordultam hozzá, ezután fölálltam és megcsókoltam őszülő halántékát.

— Falumbeliek vagytok, nincs mit visszafizetni.

Mindig így mondja, ez a kedves asszony.

— Hát kirabolták, kirabolták a bitangok — topogott be az asztalhoz Józó István.

— Förtelmes a világ! — szólózott az asszony.

Hallgatás ereszkedett közénk. Vártuk a krumplilángost. Rigó egy nagy ollóval a körmeit piszkálta, mintha az lenne a legfontosabb, hogy nagy, duzzadt kezén rendben legyen a köröm. Elkészültek az első lángosok. Ilonka néni az én tányéromra tette. Halkan kopogtak az ajtón, odaléptem és kinyitottam. Összegörbedt asszony állt a küszöbön, bakancsban, nagy férfi télikabátban, svájcisapkában.

— Józónét keresem.

— Itthon van.

Ilonka néni kijött az ajtóhoz. Homályos szürke szeme kerekre rémült és összecsapta tenyerét.

— Rosentalné, drága jó Rosentalné!

Behúzta a küszöbről, megölelte és olyan sírás rázta meg, hogy nem tudott többet szólni.

— Hajnalban szabadultunk. Ide jöttem először.

— Óh, drága jó Rosentalné, óh, a jó isten az égben...

Rigó eloldalgott az asztaltól, bement a nagyszobába. Talán félt a sírástól. Én maradtam és néztem ezt az erőtlen, csont-bőr asszonyt.

— Üljön le, üljön le... egy kis krumplilángos, drága jó Rosentalné — togyogott körülötte Ilonka néni.

A tizedes meghúzta kabátom ujját, intett, menjek a nagyszobába. A falak és a szekrény között, két oldalon, a szekrények tetejéig fehér lepedővel borított csomagok voltak. Rigó félrehúzta a lepedő sarkát: ceruzák, füzetek, táskák sorakoztak szépen egymásra fektetve. Gyorsan elengedte és kimentünk vissza a konyhába.

— Nem kóstolja meg? Addig ér valamit, amíg meleg.

— Aranyos Józóné asszony... nem, engem kiraboltak, kifosztottak, ki..., de nem mondta tovább a szót, az asztalra borult és beteg-nyögő hangon sírt.

— Söpredék — szólt, most először Józó István.

— Piszkos, aljavilág van itten — segített Józó néni és együttesen sírt, sírt a szabadult asszonnyal.

Nem figyeltek ránk, kiléptünk a konyhából az udvarra. Szótlanul néztük a nyálkás, piszkos kerámitot. Vastag, nehéz hófelhők álltak a tetők fölött, éppen úgy mint tegnap. Álltunk a komor csöndességben, szótlanul, szomorúan.